

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

УДК 378.147.091.2:37.013.42-028

А. С. Брусенко

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ

У сучасних умовах розвитку суспільства на вищі навчальні заклади покладаються не лише освітні, а й виховні функції. Особливої уваги заслуговує процес виховання студентської молоді у педагогічних навчальних закладах, оскільки саме вони, через сферу майбутньої професійної діяльності, навчатимуть та виховуватимуть підростаюче покоління.

Створення умов для розвитку моральних якостей, розкриття творчого потенціалу й обдарувань особистості можливе під час позааудиторної роботи. Саме позааудиторній роботі властивий елемент самореалізації студентів.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що питання організації позааудиторної роботи досліджувалось у різних напрямках. Вивченням теоретичних засад організації виховної роботи з молоддю займалися дослідники І. Бех, Л. Белова, О. Вишневський, М. Стельмахович, Г. Троцько; теоретико-методичні закономірності організації позааудиторної роботи з естетичного виховання розкрито у роботах А. Комарової, Ю. Максимчук; морального виховання у працях К. Байша; соціального виховання – Ю. Мануйлов, А. Мудрик; проблеми формування і розвитку творчих умінь студентів відображені у працях О. Буренок, О. Медведєвої; процес розвитку творчої обдарованості студентів у роботах І. Карпової; формування міжособистісних взаємин студентів – Н. Руденко.

Дана стаття присвячена вивченню проблеми формування культури самопрезентації у майбутніх соціальних педагогів у поза аудиторній роботі.

Науковці по-різному розглядають як процес позааудиторної роботи так і її структуру. Так М. Донченко, О. Максимець, Л. Петриченко, Л. Смеречак розглядають позааудиторну діяльність у вищому навчальному закладі як необхідну складову цілісного навчально-виховного процесу, оскільки вона поєднує різноманітні заходи як навчального, так і виховного характеру.

О. Кучерява розглядає позааудиторну роботу в педагогічному університеті як складний і багатогранний процес, який базується на

ретельному плануванні та організації діяльності як студента, так і викладача [1].

Ю. Мануйлов, А. Мудрик вважають, що найважливішим завданням позааудиторної діяльності студентів є усвідомлення специфіки власного положення в соціумі, оволодіння засобами створення умов для використання позитивних впливів середовища на особистість, блокування та компенсації негативних проявів.

О. Стоян розглядаючи структуру позааудиторної діяльності студентів виокремлює в ній чотири групи [3, с. 21]:

1. Самостійна робота з підвищення професійного рівня (конспектування першоджерел, підготовка до лекцій і семінарів, виконання курсових робіт, читання спеціальної літератури);

2. Участь у створенні культурних цінностей (суспільна робота, заняття на факультеті суспільних професій, науково-дослідна робота, участь у художній самодіяльності, любительські і творчі заняття);

3. Засвоєння культурних цінностей (читання художньої, документальної і науково-технічної літератури, журналів і газет, прослуховування музичних записів, відвідування кіно, театрів, концертів, музеїв, виставок, лекцій, зустрічі з письменниками, артистами, художниками);

4. Відпочинок і розваги (заняття спортом, зустрічі з друзями, знайомими, родичами, відвідування ресторанів, кафе, зустрічі з коханою людиною, прогулянки містом, замські виїзди тощо, настільні ігри, бездіяльний відпочинок, «байдкування»).

У своєму дослідженні О. Буренок проводить структурно-функціональний аналіз позааудиторної діяльності, який відображає особливості її будови:

- мотиваційно-цільовий компонент містить набір спонукань, що забезпечують розвиток і підкріплення внутрішньої мотивації особистості, що надає особистісний сенс важливості позааудиторної діяльності;

- змістовно-операційний компонент забезпечує додатковість освітніх структур загальноосвітньої підготовки студентів, різноманіття предметної діяльності в соціумі, розширює життєвий і пізнавальний простір;

- результативно-оцінний компонент інтегрує показники ходу діяльності, її ефективності, що допомагають відстежити здійснення вертикального сходження особистості в професійному самовизначенні [2].

Також О. Буренок виокремлює низку особливостей, що відрізняють позааудиторну роботу від навчальної, а саме:

- організовується у вільний час студентів;
- тісний зв'язок з навчальною програмою;
- добровільність участі;
- залучення учасників в активну діяльність;

- гнучкість, рухливість, різноманітність форм;
- яскраво виражений творчий характер;
- розвиток здібностей і виховання значущих особистісних якостей;
- поповнення і збагачення новими знаннями [2].

Таким чином позааудиторна діяльність як індивідуальна ситуація розвитку професійно-педагогічної спрямованості особистості сприяє подальшій самоосвіті, самопізнанню і самореалізації майбутнього фахівця. У зв'язку з тим, що педагог не тільки фахівець з предмета, а й організатор власної життєдіяльності та життєдіяльності дітей, перед педагогічними вишами стоїть завдання використання резервів позааудиторної діяльності для збагачення соціального та особистісного потенціалу студентів.

У дослідженні ми розглядаємо позааудиторну роботу, як добровільну керовану викладачем діяльність студентів, яка проходить у межах навчального закладу у позанавчальний час та сприяє розвитку особистісних та професійно важливих якостей.

Вимоги до професійних якостей випускників напряму підготовки «Соціальна педагогіка» представлені в освітньо-професійній програмі та освітньо-кваліфікаційній характеристиці.

Аналіз ОПП та ОКХ дозволив виділити наступні компетенції майбутніх соціальних педагогів, які тісно пов'язані з культурою самопрезентації:

1. Соціально-особистісні компетенції:

- здатність удосконалювати та розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень: прагнути до здобуття наукових знань про явища культурного життя; отримувати освіту з використанням неформальних джерел; проявляти самостійність в оволодінні змістом навчання; на науковій основі організувати свою працю; забезпечувати самоорганізацію учбової діяльності;

- здатність до професійного росту, до оволодіння новим змістом і методами професійної діяльності на основі самоосвіти та використання інформаційних технологій: збагачувати досвід волонтерської діяльності; отримувати освіту з використанням неформальних джерел; узагальнювати результати власної діяльності; орієнтуватися в тенденціях розвитку наукового знання в галузі соціальної педагогіки, вітчизняної освітньої системи;

- здатність до системного мислення: здійснювати самоаналіз власної діяльності на кожному етапі;

- здатність проявляти ініціативу: пропонувати нестандартні підходи до розв'язання стандартних проблем у соціальній роботі.

2. Інструментальні компетенції:

- здатність та готовність до ефективної комунікації у професійному середовищі, у взаємодії з клієнтами: отримання

зворотного зв'язку під час взаємодії з клієнтами та колегами; обираючи стиль спілкування з клієнтами, враховуючи їх особливості;

- здатність ефективно організовувати власну практичну діяльність: формулювати основні цілі та завдання власної практичної діяльності; обирати, обґрунтовувати та застосовувати методи роботи адекватні поставленій меті і завданням; планувати та здійснювати експериментальне дослідження; використовувати сучасні психолого-педагогічні теорії та методи у професійній та соціальній діяльності.

3. Загальнопрофесійні компетенції:

- здатність та готовність до організації процесу професійної діяльності, створення сприятливого психологічного клімату в колективі, стимулювання успішної діяльності своєї організації (закладу): комплексно використовувати знання в галузі теорії і практики управління; забезпечувати сприятливий морально-психологічний клімат у колективі; прогнозувати результати здійснюваних організаційно-управлінських рішень.

4. Спеціалізовані професійні компетенції:

- здатність організовувати та проводити соціально-педагогічні тренінги з різними категоріями дітей та молоді: орієнтуватись в тренінгових формах навчання; знати методику організації групового тренінгового заняття; визначати вплив тренінгової діяльності на людину; враховувати психологічні особливості колективної взаємодії та групової динаміки в процесі проведення тренінгового заняття; створювати сприятливий психологічний клімат в колективі; визначати специфічні потреби й особливості організації тренінгового навчання залежно від конкретних соціальних завдань, що постають перед соціальним педагогом.

Практика роботи зі студентами напряму підготовки «Соціальна педагогіка» довела доцільність та ефективність таких напрямів позааудиторної роботи:

- профілактично-пропагандистський: залучення студентів до проведення профілактичних бесід з учнями загальноосвітніх закладів міста; участь у розробці та постановці соціального театру; зустрічі з практиками соціально-педагогічної сфери;

- волонтерський: щорічна участь студентів у екологічній волонтерській акції на території Національного природного парку «Святі гори» (м. Святогірськ); залучення студентів у якості волонтерів до різноманітних загальноуніверситетських, міських акцій та заходів присвячених Міжнародному дню інвалідів, Всесвітньому дню без тютюну, Дню боротьби зі СНІДом тощо;

- благодійний: організація студентами благодійних акцій по збору коштів, одягу, іграшок, канцелярських приладь для допомоги дітям-сиротам, та позбавленим батьківського піклування, дітям-інвалідам, малозабезпеченим сім'ям тощо;

- розважальний: активна участь студентів у святкових заходах – «Дебют першокурсника», «Міжнародний день соціального педагога», «День студента» тощо.

Враховуючи особливості позааудиторної роботи у вищих навчальних закладах, вимоги ОПП та ОКХ до фахівців соціально-педагогічної сфери, вважаємо доцільним та ефективним розвиток культури самопрезентації майбутніх соціальних педагогів саме під час позааудиторної роботи.

Список використаної літератури

1. Кучерява О. Психолого-педагогічні основи організації позааудиторної роботи з математики студентів педагогічного університету / О. Кучерява // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2010. – №35. – С. 114 – 119. **2. Буренок Е. А.** Внеаудиторная деятельность как средство интенсификации профессионального обучения английскому языку студентов туристского вуза. Автореф. на соискание степ. кандид. пед. наук, Сходня, 2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/vneauditornaya-deyatelnost-kak-sredstvo-intensifikatsii-professionalnogo-obucheniya-angliisk> **3. Стоян А. Н.** Организация досуга студенческой молодежи / А. Н. Стоян. – К. : Вища школа, 1984. – 41 с. **4. Смеречак Л. І.** Особливості формування професійних інтересів майбутніх соціальних педагогів у позааудиторній роботі [Текст]: Вип. 183, ч. 4, 2010. – (Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Пед. науки) // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Пед. науки. – С. 121 – 127 **5. Петриченко Л. О.** Система позааудиторної роботи, спрямованої на підготовку майбутнього вчителя до творчої професійної діяльності / Л. О. Петриченко // Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць. – Вип. LI / [За заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Слов'янськ : СДПУ, 2010. – С. 33 – 40. **6. Мудрик А. В.** Воспитание в системе образования: характеристика понятия / А. В. Мудрик // Классный руководитель. – 2002. – № 5. – С. 4 – 11.

Брусенко А. С. Формування культури самопрезентації майбутніх соціальних педагогів у позааудиторній роботі

У статті охарактеризовано позааудиторну роботу студентів вищих навчальних закладів. Визначено вимоги до професійних якостей випускників на пряму підготовки «Соціальна педагогіка», які представлені в освітньо-професійній програмі та освітньо-кваліфікаційній характеристиці та виділено основні компетенції майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери: соціально-особистісні, інструментальні, загальнопрофесійні, спеціалізовані професійні. Автор наголошує на важливості та ефективності позааудиторної роботи у формуванні культури самопрезентації майбутніх соціальних педагогів.

Ключові слова: поза аудиторна робота, культура самопрезентації, компетенції.

Брусенко А. С. Формирование культуры самопрезентации будущих социальных педагогов во внеаудиторной работе

В статье дана характеристика внеаудиторной работы студентов высших учебных заведений. Определены требования к профессиональным качествам выпускников направления подготовки «Социальная педагогика», которые представлены в образовательно-профессиональной программе и образовательно-квалификационной характеристике, так же выделены основные компетенции будущих специалистов социально-педагогической сферы: социально-личностные, инструментальные, общепрофессиональные, специализированные профессиональные. Автор подчеркивает важность и эффективность внеаудиторной работы в формировании культуры самопрезентации будущих социальных педагогов.

Ключевые слова: внеаудиторная работа, культура самопрезентации, компетенции.

Brusenko A. S. Culture formation of future social workers` self-representation

The paper presents the characteristics of extracurricular work of students in higher education. The requirements for professional skills of graduates from training areas "Social pedagogy" are presented in educational and vocational programs and educational qualification characteristics. Main competence of future specialists of social and educational spheres is also determined. They are social and personal, instrumental, general professional, specialized professional features. The author underlines the importance of extracurricular activity in culture formation of future social workers` self-representation

Key words: extracurricular activity, culture of self-representation, competence.

Стаття надійшла до редакції 07.12.2014 р.

Прийнято до друку 30.01.2015 р.

Рецензент – д. п. н., доц. Коношенко С. В.

УДК 318.093

В. С. Володавчик

**СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА
ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ**

Новий закон «Про вищу освіту» висуває сучасні вимоги до моделі випускника вищого навчального закладу, найважливішим компонентом з яких є професійна мобільність. Пошук інноваційних технологій, спрямованих на модернізацію освіти, зближення української системи